

[10.22034/ssys.2023.2971.3175](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2971.3175)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۶/۳۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۹/۰۴

هدف از این پژوهش، شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی بود. روش پژوهش از نوع مطالعه کیفی اکتشافی نظام‌مند بر مبنای رویکرد تحلیل مضمون (تحلیل تماتیک) بود. جامعه آماری تحقیق شامل مدیران و کارشناسان خبره ورزش همگانی، مدیران و کارکنان خبره شهرداری کلانشهرها، مدیران مجموعه‌های ورزشی شهرداری، افراد متخصص و آگاه به ورزش شهروندی و اساتید مدیریت ورزشی دانشگاهی بود که مورد مصاحبه قرار گرفتند. نمونه‌گیری در بخش کیفی به روش قضاوتی انجام گرفت (۲۱ نفر). ابزار پژوهش شامل دو ابزار مطالعه کتابخانه‌ای و مصاحبه بود. روایی محتوایی ابزار مصاحبه ابتدا با استفاده از نظر متخصصان و توافق مصححان مورد تأیید قرار گرفت.

نتایج نشان داد که شاخص‌های موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی شامل سه بخش شاخص‌های فرآیندی، عملکردی و پیامدی بود. یافته‌ها حاکی از آن بود که مدیران شهرداری‌ها و فدراسیون ورزش‌های همگانی به برگزاری همایش‌های پیاده‌روری و دوچرخه‌سواری بیشتر از قبل توجه کنند و برنامه‌های (اهدای جوایز برای افراد و برگزاری رایگان برنامه) را در جهت ترغیب مردم به این فعالیت‌ها برنامه‌ریزی کنند. همچنین توجه ویژه‌ای به ایجاد مسیرهای اختصاصی (دوچرخه‌سواری، پیاده‌روی و دویدن)، پارک‌های بانوان، زیرساخت‌های لازم برای ورزش همگانی در پارک‌ها و ایستگاه‌های تندرستی داشته باشند تا بتوانند مردم را در جهت ایجاد شهر فعال به ورزش شهروندی و فعالیت بدنی ترغیب کنند.

واژگان کلیدی: شهر فعال، ورزش شهروندی و ورزش همگانی.

مقدمه

^۱ کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه تهران، تهران، ایران^۲ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه تهران، تهران، ایران^۳ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

در دوران معاصر، شهروندان به‌ویژه ساکنین شهرهای بزرگ کشورهای درحال توسعه مانند کشورمان ایران، در اثر کم‌توجهی به عوامل اثرگذار بر سلامت آدمی از قبیل کاهش شدید فعالیت فیزیکی افراد، از میان رفتن ارتباطات (با محیط و با جامعه)، سلامت روانی و جسمانی شان در مرز هشدار قرار گرفته است. همچنین به جهت استفاده از سرگرمی‌های کم‌تحرك و الکترونیکی محدودیت‌هایی برای فعالیت‌بدنی بوجود آمده است (نژاد اسد و همکاران، ۱۳۹۷، آصفی و همکاران، ۱۳۹۷ و سازمان بهداشت جهانی^۱، ۲۰۱۶). سبک زندگی ماشینی، شلوغی، فقر، جنایت، ترافیک، کیفیت بد هوا، فقدان پارک و سایر مکان‌های سالم، فعالیت‌بدنی را به انتخابی دشوار تبدیل کرده و تفریحات غیرفعال مثل تماشای تلویزیون بیشتر شده است. نتیجه این تغییرات در زندگی و بی‌تحركی، افزایش میزان چاقی، دیابت و بیماری‌های قلبی و عروقی را به همراه داشته است. (نژاد اسد و همکاران، ۱۳۹۷، آصفی و همکاران، ۱۳۹۷ و سازمان بهداشت جهانی^۲، ۲۰۱۶)

فعالیت‌بدنی^۳ به‌عنوان ستون اساسی سلامت حال و آینده ما شناخته می‌شود و به هرگونه حرکتی گفته می‌شود که با حرکت ماهیچه‌های اسکلتی تولید و ایجاد می‌گردد و با مصرف انرژی همراه باشد که ورزش را نیز شامل می‌شود. فعالیت‌بدنی می‌تواند کیفیت زندگی را برای همگان و در تمام سنین بهبود بخشد (اسدی و شعبانی مقدم، ۱۳۹۵، صفاری و لطیفی فرد، ۱۳۹۷، نژاد اسد و همکاران، ۱۳۹۷، آفریدگان، ۱۳۹۹، سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۱۶ و مک‌فادن و همکاران^۴، ۲۰۲۰). از تأثیرات مطلوب فعالیت‌های بدنی می‌توان به حفظ سلامتی و تندرستی و آمادگی جسمانی؛ بهبود قدرت و استقامت؛ کنترل وزن؛ بهبود سوخت و ساز قند؛ کم شدن چربی بدن؛ کاهش فشارخون؛ بهبود آمادگی قلبی-تنفسی؛ پیشگیری از بیماری‌های قلبی و عروقی، برخی سرطان‌ها و دیابت نوع دوم اشاره کرد (صفاری، ۱۳۹۱، پتکوویچ^۵، ۲۰۰۴، بالیش^۶، ۲۰۱۷ و چن و لیو^۷، ۲۰۲۰). فوائد ذهنی و روانی مثل کاهش میزان افسردگی و افزایش شادی، علاقه، نشاط، هیجان، شور و شوق (صفاری، ۱۳۹۱، پاسکو و همکاران^۸، ۲۰۱۱ و سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۱۶)؛ گسترش تعاملات، روابط و مهارت اجتماعی و جلوگیری از بروز ناهنجارهایی چون مصرف الکل، مواد مخدر و دخانیات، پرخاشگری و خشونت (رمضانی‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۹، سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۱۶) و مزیت‌های اقتصادی از جمله کاهش هزینه‌های مراقبت بهداشتی و پزشکی (صفاری، ۱۳۹۱) نیز

¹ World Health Organization

² World Health Organization

³ Physical activity

⁴ McFadden & etal

⁵ Petkovich

⁶ Balish

⁷ Chen & Liu

⁸ Pasco ET AL

شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی

قابل توجه‌اند و به توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع نیز کمک می‌کند (کارتاکولیس و همکاران^۱، ۲۰۱۵). بنابراین، نقش ورزش و فعالیت‌بدنی به عنوان راهبردی که توانایی بالقوه‌ای در یاری رساندن به اهداف سلامتی، اجتماعی و اقتصادی دارد، بسیار حائز اهمیت می‌باشد. داشتن نیروی انسانی سالم و جامعه‌ای که بیشتر افراد آن از عمر طولانی همراه با سلامتی برخوردار باشند، از شاخص‌های مهم توسعه انسانی و فرهنگی به شمار می‌آید. به همین دلیل کشورهای پیشرفته و صنعتی توجه خاصی به گسترش ورزش و تربیت‌بدنی در جامعه دارند تا با استفاده از دستاوردهای بهداشتی، اجتماعی، اقتصادی و رشد و گسترش ورزش، هم خود را به شاخص‌های توسعه نزدیک و هم با استفاده از نیروی انسانی سالم و کارآمد برای تحقق اهداف دیگر توسعه برنامه‌ریزی کنند (سیدعمری و بردی محمدآق، ۱۳۹۱ و آفریدگان، ۱۳۹۹).

یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش رو در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در جوامع امروزی، کاهش تحرک و فعالیت‌های بدنی است که با صنعتی شدن جوامع و پیشرفت فناوری و غلبه ماشینی شدن بر زندگی و گسترش امکانات رفاهی و شیوه‌های نوین زندگی به وقوع می‌پیوندد (اسدی و شعبانی مقدم، ۱۳۹۵، شعبانی و همکاران، ۱۳۹۰ و نورگس^۲، ۲۰۱۱). بنابراین، ورزش یکی از عوامل اصلی توسعه کشورهاست و بیش از هر زمان دیگری مورد توجه مدیران ورزشی و ذینفعان قرار گرفته، زیرا به عنوان یکی از عوامل تضمین‌کننده سلامت جسمی و روحی افراد جامعه است (پرونا و همکاران^۳، ۲۰۱۸ و هوگو و همکاران^۴، ۲۰۱۸). ضرورت برنامه‌ریزی در راستای تأمین حرکت مورد نیاز جسمانی و عمومیت بخشیدن به انجام فعالیت‌های منظم و مستمر ورزشی را در بین مردم بیش از پیش نمایان می‌سازد و آموزش، ترغیب آحاد مختلف جامعه به ورزش امری لازم و حیاتی به نظر می‌رسد؛ کاری که در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته از سال‌ها پیش جزو اولویت‌های برنامه‌ریزی برای ایجاد شهر فعال مدنظر قرار گرفته و با به کار بستن راهکارهای مشخص به نحوی ورزش را در آن جوامع به صورت همگانی درآورده و در قالب یک فرهنگ در راستای سالم زیستن و ایجاد شهر فعال در جامعه شده است (باقری و عظمتی، ۱۳۸۹). ایجاد و گسترش محیط‌ها و مکان‌های مناسب و با کیفیت بالا و دسترسی مناسب برای فعالیت‌بدنی و ورزش کردن مثل پارک‌ها می‌تواند باعث افزایش انجام فعالیت و ورزش توسط مردم شود. چون اکثریت جامعه از دهک‌های پایین درآمدی هستند، توانایی تخصیص درآمد برای ورزش کردن را ندارند. بنابراین یکی از سیاست‌گذاری‌های دولت باید فراهم آوردن امکان ورزش ارزان و رایگان باشد (پاسکو و همکاران، ۲۰۱۵). اگر فقط فضاهای ورزشی متعلق به بخش خصوصی با کمک‌های دولتی افزایش یابد، ولی سیاست‌های بهره‌برداری عموم از این امکانات وجود نداشته

¹Kartakoullis et al.

²Norges

³Pruna et al.

⁴Hugo et al.

نبا شد، نتیجه‌ای از توسعه اماکن و تجهیزات ورزشی حاصل نخواهد شد. کما اینکه بسیاری از ارگان‌های دولتی علی‌رغم در اختیار داشتن اماکن ورزشی مختلف، ساعات زیادی در طول روز را تعطیل هستند (پاسکو و همکاران، ۲۰۱۵). با این حال، اهمیت وجود فضاهای ورزشی کافی برای افزایش مؤلفه‌های نشاط و سلامت شهروندان، به صورت دو چندان بروز یافته است که متأسفانه به دلیل کاهش اعتبارات تخصیص‌یافته در حوزه ورزش همواره این بخش مورد غفلت واقع می‌شود. به طور مثال در قوانین، شهرداری‌ها وظایف مهمی در توسعه ورزش و تسهیلات رفاهی دارند. با اینکه گام‌هایی در راستای ارائه تسهیلات ورزشی برای شهروندان برداشته شده، اما هنوز در آغاز راه است و نیازمند پیمودن مسیری طولانی می‌باشد (سیدعامری و همکاران، ۱۳۹۱ و رهبری و همکاران، ۱۳۹۶).

شعار «ورزش برای همه» به صورت اصل بنیادی و اولویت برنامه‌های ورزشی در اغلب کشورهای جهان پذیرفته شده است. برای تحقق این شعار همگانی، شرکت‌ها و سازمان‌های دولتی و خصوصی و بسیاری از سازمان‌های غیرورزشی با صرف هزینه‌های بسیار زیاد برنامه‌هایی مدون و سازمان‌یافته را به منظور مشارکت همه قشرهای اجتماعی و فراهم کردن فرصت‌های برابر در ورزش‌های تفریحی و انواع فعالیت‌های مفرح جسمانی شروع و اجرا کردند. هدف اصلی از این فعالیت‌ها و برنامه‌ها، افزایش کیفیت شیوه‌های زندگی، افزایش میزان تفریح، شادابی و ارتقای بهداشت و سلامتی افراد با تأکید بر برنامه‌های گوناگون ورزشی است (مکیتاش^۱، ۱۹۹۰). توسعه ورزش همگانی و افزایش فعالیت بدنی منظم، برای تمام افراد در همه رده‌های سنی سلامت جسمانی، اجتماعی و روانی به همراه دارد (سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۱۶). با توجه به اینکه ورزش همگانی برای تمامی گروه‌های سنی، جنسی، نژادی و طبقاتی باید قابل دسترسی باشد، بنابراین نوعی دموکراسی در ورزش محسوب می‌گردد و ورزش همگانی را به عنوان حقی مطرح می‌سازد که متعلق به ملت‌ها و بر دوش دولت‌ها می‌باشد و برآورده نمودن آن حق نوعی مردم‌سالاری اجتماعی را تداعی می‌نماید که در چنین جامعه‌ای وجود دارد. لذا دولت‌ها باید تا حد ممکن تلاش نمایند که موانع مشارکت گروه‌های مختلف اجتماعی را در ورزش از میان بردارند و از طرفی، مشوق‌ها و انگیزه‌های لازم را در مردم برای شرکت در ورزش فراهم نمایند. یکی از این مشوق‌ها و انگیزه‌ها، توجه به نیازها، سلیقه‌ها و گرایش‌های مختلف ورزشی و تفریحی در جامعه است که با توجه به آن به طور اثربخشی اقدام به توسعه و گسترش ورزش همگانی در میان اقشار مختلف جامعه نمایند (سعیدی^۲، ۲۰۰۸). در استرالیا پیش‌بینی شده است که اگر تعداد شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی ده درصد افزایش یابد، سالانه ۶۰۰ میلیون دلار بودجه در این کشور صرفه‌جویی می‌شود. هزینه مستقیم مراقبت بهداشتی بیماری‌های ناشی از کم‌تحرکی ۳۰۶ میلیون دلار استرالیا برآورد

^۱ McIntosh

^۲ Saaidi

شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی

شده است. نتیجه یک بررسی در نیویورک نشان می‌دهد که ۵۹ درصد از بزرگ سالان این شهر غیرفعال هستند. تخمین زده شده است کل هزینه ناشی از این بی‌فعالیتی، سه میلیارد دلار است که به مالیات‌دهندگان و کارمندان تحمیل می‌شود (صفاری، ۱۳۹۱). به طور کلی، پرداختن به موضوع ورزش و سرمایه‌گذاری در آن از دیدگاهی راهبردی و آینده‌نگر ضرورت و اهمیت هزینه در ورزش همگانی را آشکار می‌سازد. در بلندمدت هزینه کردن در ورزش همگانی را می‌توان نه یک هزینه صرف، بلکه یک منبع درآمد عمده به‌ویژه از طریق صرفه‌جویی‌های اقتصادی ناشی از رواج تحرک و نشاط در جامعه به حساب آورد. علاوه بر این، باتوجه به بررسی مبانی پژوهش و مطالعات مختلف و اهمیت اجرایی شدن طرح ملی شهر فعال با همکاری وزارت کشور و وزارت ورزش و جوانان و با همراهی مدیریت شهری برای ایجاد شهر دوستدار ورزش، دوستدار بازی کودکان، دوستدار پیاده‌روی، شهر دوستدار دوچرخه و شهر دوستدار تناسب و آمادگی جسمانی و همچنین اهمیت موضوع ورزش و سلامت مردم که از موضوعات مهمی است که دستگاه‌های مختلف بر آن تاکید دارند و برنامه‌های متعددی در این چند سال برای اجرای انجام آن شده است محقق ضرورت دید که به تحقیق در این باره بپردازد.

حق مشارکت در ورزش و سایر فعالیت‌های تفریحی و فراغتی به سیاست مهمی در بسیاری از کشورهای پردرآمد اروپا تبدیل شده است و در آنجا به‌عنوان «ورزش همگانی» یا «ورزش شهروندی» شناخته می‌شود (دونلی^۱، ۲۰۰۸). گاس شوان^۲ (۲۰۱۴)، شهروندی را حالتی می‌داند که در آن یک فرد به‌عنوان عضوی از جامعه در تصمیمات جمعی که زندگی اجتماعی را تنظیم می‌کند، مشارکت فعال دارد. این تعریف نشان می‌دهد که شهروندی مسئله‌ای عمومی است. این تعریف شهروندی نه فرازمانی است و نه جهانی. شهروندی نیازمند مشارکت دموکراتیک در دولت است که شهروندان را از یک شخص حکومتی که فاقد مسئولیت سیاسی رسمی است، متمایز می‌کند. علاوه بر این، یک بخش عمده از ورزش که با سلامتی و نشاط جامعه ارتباط نزدیک دارد و بسیاری از کارکردهای اساسی ورزش در آن خلاصه می‌شود، ورزش همگانی و یا ورزش برای همه است؛ یعنی همه افراد در همه جا و هر زمانی که توانستند در هر رشته‌ای که تمایل به آن دارند، چه به صورت فردی و چه گروهی به آن بپردازند تا نشاط، شادابی، سلامت جسم و روح خویش را ارتقا دهند (گودرزی و همکاران، ۱۳۹۲، ساو^۳، ۲۰۰۱، کمیته ورزش‌های اجتماعی کمیسیون ورزش^۴، ۲۰۰۹، تان و همکاران، ۲۰۰۹ و شو و موکواسی^۵، ۲۰۰۷). درحالی که مفهوم ورزش شهروندی فراتر از این‌هاست و به درک اجتماعی افراد از زندگی شهری، امکانات و موقعیت‌های موجود در آن، پتانسیل و

^۱ Donnelly

^۲ Guschwan

^۳ SAO

^۴ Community Sports Committee of the Sports Commission

^۵ Shehu & Mokgwathi

علاقه‌مندی منطقه‌ای، امکان انجام دادن اکثر رشته‌های ورزشی مثل ورزش‌های رزمی، ابروییک، بدن‌سازی، بازی‌های تویی از قبیل والیبال، بدمیتون، فوتبال گل کوچک و... است (الله‌مرادی و همکاران، ۱۳۹۸). ورزش شهروندی نقش مهمی در ساخت زیربنای جامعه شهری دارد. آنچه فصل تمایز ورزش شهروندی با دیگر ورزش‌هاست، شیوه ورود به عرصه ورزش و حمایت‌ها و پشتیبانی نرم‌افزاری و سخت‌افزاری برای تحقق این ورزش است (یزدانی، ۲۰۱۳). برابری در ارائه خدمات عمومی، رضایت عموم افراد جامعه را به منظور اجرای ورزش همگانی ایجاد خواهد کرد و اگر برای عموم این خدمات به صورت قابل دسترس ارائه گردد، همگان از فرصت‌های برابر برای استفاده از این خدمات برخوردار هستند (سیو^۱، ۲۰۱۲).

یکی از موارد ضروری در زمینه ورزش همگانی، استفاده از تجربیات کشورهای دیگر و الگو گرفتن از موفقیت‌های آنهاست. مشابهت‌هایی در روش‌ها و نگرش‌های اتخاذ شده در سیاست‌های ورزش همگانی در جهان وجود دارد. این سیاست‌ها با در نظر گرفتن شرایط فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و پس از مشورت با ذینفعان، با همکاری بخش خصوصی و دولتی و با هدف ایجاد فرصت‌هایی برای افزایش مشارکت مردم در ورزش همگانی، اتخاذ می‌شوند. در بسیاری از کشورهای جهان، برنامه‌ریزی دولت‌ها در جهت بهینه‌سازی و برنامه‌ریزی اوقات فراغت در جهت ایجاد تحرک و فعالیت ورزشی و مشارکت افراد در ورزش‌های شهروندی و همگانی صورت می‌گیرد. محققان زیادی در مورد ورزش تفریحی اوقات فراغت، انگیزه‌ها، ارجحیت‌ها و رضایت‌مندی تحقیق کرده‌اند و تلاش همه آن‌ها برای نیل به یک هدف بوده است: بهبود کیفیت زندگی- این هدف، اصلی‌ترین هدف در مدیریت شهری محسوب می‌شود. مدیریت شهری در زمینه وظایف و تکالیف متعدد شهری از اهمیت بسزایی برخوردار است و شامل فعالیت‌هایی همچون امور فرهنگی، تفریحی و ورزشی، مراقبت از سلامت و ارائه تسهیلات برای اوقات فراغت شهروندان می‌باشد. بنابراین نقش ورزش شهروندی در ارتقای و بهبود فعالیت بدنی و ایجاد شهر فعال بیشتر می‌شود (الله‌مرادی و همکاران، ۱۳۹۸). یکی از اصولی که باید در همه خدمات ورزشی- تفریحی که سازمان‌های دولتی یا خصوصی ارائه می‌کنند در نظر گرفته شود، با برنامه و هدفمند بودن فعالیت‌هاست تا نتایج محسوس و چشمگیری در اجتماع برجای گذارد. سوابق موفقیت‌های کسب شده در کشورهای مختلف در زمینه سلامت نشان می‌دهد که سیاست‌گذاری اغلب نقش مهمی در این زمینه دارد. افزایش تعداد افرادی که کمتر به فعالیت بدنی می‌پردازند، نیاز به سیاست‌گذاری به منظور رواج فعالیت بدنی ارتقا دهنده سلامت را نشان می‌دهد. تدوین سیاستی در این زمینه سبب حمایت دولت، مسئولان محلی، سهامداران و بخش خصوصی می‌شود. سیاست‌گذاری همچنین امکان جذب سرمایه و قانون‌گذاری را افزایش و احتمال ناکامی را کاهش می‌دهد. یکی از

^۱ Cui

شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی

شاخص‌های پیشنهادی برای موفقیت برنامه‌ها و سیاست‌ها، درگیر کردن تمام بخش‌های دولتی، غیر دولتی و خصوصی است (بل و همکاران، ۲۰۱۱).

«پروژه شهر فعال»^۱ برای تشویق افراد در شهرهای مختلف جهان به تحرک بیش‌تر و افزایش فعالیت‌بدنی طراحی شده است. (برگرفته از برنامه ارزیابی فاز چهارم برنامه شهر سالم در اروپا، ۲۰۰۸). شهر فعال، شهری است که با همکاری وزارت کشور و وزارت ورزش و جوانان و با همراهی مدیریت شهری برای ایجاد شهر دوستدار ورزش، دوستدار بازی کودکان، دوستدار پیاده‌روی، شهر دوستدار دوچرخه و شهر دوستدار تناسب و آمادگی جسمانی به وجود بیاید (گزارش سالانه سازمان بین‌المللی ورزش برای همه^۲، ۲۰۱۶). ساختار و کالبد شهر بر سلامت جسمی شهروندان تاثیر بسیاری دارد، زیرا که محیط زندگی مردم را شکل می‌دهد و تصمیماتی را که مردم در مورد شیوه زندگی‌شان می‌گیرند تحت تاثیر قرار می‌دهد. طراحی شهری با چیدمان و طراحی ساختمان‌ها و فضاهای بین آن‌ها این پتانسیل را دارد تا از طریق ایجاد محیط‌هایی که فعالیت‌های بدنی را تقویت می‌کند، بر سلامتی تاثیر بگذارد (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۱۶ و نژاداسد و همکاران، ۱۳۹۷). شهرها به عنوان مهم‌ترین سکونت‌گاه بشر باید بستر ساز ایجاد زندگی سالم، با کیفیت و پایدار برای تمام شهروندان باشند (لطفی و همکاران، ۱۳۹۲). وضعیت محیط شهری و چگونگی اداره و استفاده از آن توسط ساکنان، تعیین‌کننده سلامتی و تندرستی انسان است. مردم نیاز به فضاهای خوب برای زندگی و بهره‌بردن از سلامتی و تندرستی دارند که این فضای خوب با دسترسی به خدمات عمومی خوب، امنیت و ایمنی، فضاهای سبز و باز، حمل و نقل آسان، در دسترس بودن منازل با کیفیت و قیمت مناسب، دستیابی به شغل و حس امنیت و حس جمع‌گرایی تعریف می‌شود (نژاداسد و همکاران، ۱۳۹۷). یک شهر سالم همان شهر فعال است. برنامه‌ریزی شهر سالم، برنامه‌ریزی‌هایی را شامل می‌شود که سلامت و رفاه را تشویق می‌کند و با اصول توسعه پایدار هماهنگی زیادی دارد. در این برنامه‌ریزی به جای این که تنها به اقتصاد و ساختمان‌ها توجه گردد، انسان‌ها و چگونگی استفاده از محیط زیست اهمیت دارد. با توجه به اینکه نظام‌ها و روش‌های برنامه‌ریزی در کشورهای مختلف متفاوت است، هر کشور و هم شهری باید مناسب‌ترین روش‌ها را برای اجرای مفهوم برنامه‌ریزی شهر سالم پیدا کند (محمدي ده چشمه و همکاران، ۱۳۹۶). به منظور دستیابی به شهرهای سالم و فعال باید به روش‌های پیاده‌مداری توجه ویژه‌ای شود و سیاست‌ها و خط‌مشی‌های برنامه‌ریزی شهری در جهت افزایش فعالیت‌بدنی و ارتقای سلامتی شهروندان تنظیم گردد. نحوه طراحی و شکل محیط‌های زندگی به شدت می‌تواند باعث یا مانع انجام فعالیت‌بدنی و زندگی فعال و سالم شود. زندگی فعال، روشی از زندگی است که در آن فعالیت‌بدنی به عنوان بخش جدایی‌ناپذیری از زندگی روزمره است و با زندگی تلفیق شده و با ارزش در نظر گرفته

^۱Active city

^۲ The Association for International Sport for All

می‌شود؛ شیوه زندگی فعال در بهبود کیفیت زندگی انسان اثر گذاشته و باعث از بین بردن فقر حرکتی، بهبود و افزایش تعادل، قدرت، هماهنگی، انعطاف‌پذیری و تحمل در آنان خواهد شد (وفایی مقدم و همکاران، ۱۳۹۶، نژاد اسد و همکاران، ۱۳۹۷، آفریدگان، ۱۳۹۹ و مک‌فادن و همکاران^۱، ۲۰۲۰). لذا دولت‌های محلی در ایجاد محیط‌هایی که بتواند فرصت فعالیت‌بدنی و فضاهای سبز را فراهم نماید و زندگی را فعال‌تر سازد، نقش تعیین‌کننده‌ای خواهند داشت. بهداشت و سلامت، محرک مهمی برای توسعه و بهره‌وری اقتصادی است. ترویج زندگی فعال در شهرها می‌تواند علاوه بر تضمین سلامت شهروندان، منافع اقتصادی و اجتماعی زیادی به دنبال داشته باشد (محمدی ده چشمه و همکاران، ۱۳۹۶). یک شهر سالم و فعال فرصت‌هایی را برای فعالیت‌بدنی و زندگی فعال برای همه ایجاد می‌کند که در این راه محیط کالبدی و اجتماعی نقاط کلیدی هستند. فعالیت‌بدنی رفتاری است که توسط عوامل متنوعی تحت تاثیر قرار می‌گیرد که شامل زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و اولویت‌های فردی در محیط‌های کالبدی شامل محیط‌های مصنوع و طبیعی (در جایی که مردم زندگی می‌کنند) می‌شود (نژاداسد و همکاران، ۱۳۹۷).

کیانی و همکاران (۱۴۰۲) با تدوین مدل شهروندی کلان‌شهرهای ایران نشان دادند که ۱۶ عامل مؤثر شناسایی شده بر توسعه ورزش شهروندی در ۷ سطح قرار گرفته‌اند که عوامل چشم‌انداز و مدیریت کلان و برنامه‌ریزی و مدیریت جامع در سطح زیربنایی مدل قرار دارند. محمودی یکتا و همکاران (۱۴۰۲) نشان دادند مدیریت ارتباط بخش علمی و اجرایی ورزش، تمرکز بر مهارت افزایی جوانان، برنامه‌ریزی اصولی، عوامل سیاسی - اقتصادی و حمایت سازمان‌های مرتبط بیشترین تاثیر را بر توسعه فرهنگ دوچرخه‌سواری (با رویکرد ترویج ورزش شهروندی) داشتند. عزتی و همکاران (۱۴۰۲) بیان کردند چالش‌های پیش روی ورزش شهروندی استان کردستان در برگزیده ۳ مضمون فراگیر و ۹ مضمون سازمان‌دهنده (چالش‌های زمینه‌ای، چالش‌های ساختاری و چالش‌های رفتاری) و ارتقای ورزش شهروندی استان کردستان در برگزیده ۳ مضمون فراگیر و ۸ مضمون سازمان‌دهنده (حمایت زمینه‌ای، حمایت ساختاری و حمایت رفتاری) است. فروچی تملی و همکاران (۱۴۰۱) با ارائه مدل پارادایمی تحقق شهرهای فعال و دوست‌دار ورزش ایران بیان کردند که مدیریت شهری باید در راستای انعطاف‌پذیری خود تلاش بیشتری کند و سیستم یاز را گسترش دهد و فضا را برای توسعه مشارکت نهادها و سازمان‌های عمومی و مردمی جهت توسعه ورزش همگانی ایجاد نماید. زارعی متین و محسنی (۱۴۰۰) مدل نشاط اجتماعی با تاکید بر توسعه ورزش شهروندی را طراحی کردند که در برگزیده ۱۰ عامل اصلی است و در مجموع با یکدیگر تشکیل یک مدل ساختارمند می‌دهند. عباسی و همکاران (۱۴۰۰) ۶ درون مایه فرعی در قالب ۲ درون مایه اصلی به عنوان "راهبردها" و "پیامدها" در ورزش شهروندی سلامت‌محور در کلان شهرهای ایران شناسایی کردند.

^۱ McFadden et al.

شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی

الله‌مرادی و همکاران (۱۳۹۹) نشان دادند که سیاست‌گذاری کلان، الزامات توسعه‌بخش، وظایف سازمان متولی ورزش شهروندی، شهر ورزشی، مدیریت واحد شهری و در نهایت محیط کلانشهری تهران عوامل تأثیرگذار بر ورزش شهروندی هستند. الله‌مرادی و همکاران (۱۳۹۸) در ارائه مدل مفهومی ورزش شهروندی در تهران نشان دادند که عوامل تقویت‌کننده و تضعیف‌کننده به عنوان شرایط علی، بستر سخت‌افزاری و نرم‌افزاری به عنوان زمینه حاکم، عوامل سطح رفتاری، ساختاری و محیطی به عنوان شرایط مداخله‌گر، همچنین اقدامات تبلیغاتی، قانونی، مالی، آموزشی، تعاملی و عمرانی به عنوان راهبردها و تامین منافع ملی، پیامدهای اقتصادی، توسعه ورزشی، پیامدهای بهداشتی-سلامتی و فرهنگی-اجتماعی به عنوان نتایج حاصل از کاربری راهبردها شناسایی شدند. نتایج تحقیق قاکوچ و پدیسچ^۱ (۲۰۲۲) نشان می‌دهد نزدیک به ۳۰ درصد از بزرگسالان در سراسر جهان توصیه‌های فعالیت بدنی را رعایت نمی‌کنند. ساکنان کشورهای با درآمد بالا، مردان و افراد جوانتر تمایل به فعالیت بدنی بیشتری نسبت به ساکنان کشورهای کم درآمد، زنان و افراد مسن دارند. شفا و همکاران (۲۰۲۱) در مدل سازی تأثیر عوامل اجتماعی بر مشارکت ورزشی شهروندان، سلامت جسمی و روانی نشان دادند که عوامل اجتماعی تأثیر مستقیم و معناداری بر مشارکت ورزشی، سلامت جسمی و روانی داشتند. نقش واسطه‌ای مشارکت ورزشی نیز مشاهده شد. گریث سنکو و ایندوکاو (۲۰۲۱) در بررسی دیجیتالی کردن حکمرانی شهر در روسیه در پلتفرم شهروند فعال نشان دادند که نحوه انجام نظر سنجی‌ها بر روی پلتفرم پیامدهای مختلفی دارد و برخی از پلتفرم‌ها از طریق مشارکت دادن شهروندان در تصمیم‌گیری برای توانمندسازی شهروندان به کار می‌روند. سواکر و همکاران (۲۰۲۰) در بررسی نقش فلسفه شهر فعال در برنامه‌ریزی و طراحی زندگی بهتر نشان دادند که این نظریه با هدف افزایش دوره فعالیت بدنی به مدت ۳۰ دقیقه یا بیشتر در روز برای بالا بردن سطح سلامتی، جسمی و روحی شهروندان علاوه بر کاهش میزان ابتلا به بیماری‌های عفونی و همچنین کاهش علائم چاقی، بیماری‌های قلبی و فشار خون بالا، به ارتقای کارایی شهر در سطح بهداشتی، اقتصادی و اجتماعی و در کل کشور کمک می‌کند.

نقش ورزش شهروندی در ارتقای سلامت و شادابی جامعه مؤثر است، زیرا ورزش همگانی به توسعه یک جامعه متحد با سیاست ورزش برای همه از طریق مشارکت بیشتر در ورزش هدفمند اشاره دارد (آمان و همکاران^۲، ۲۰۰۹). یکی از مداخلات در توسعه فعالیت بدنی در شهرها و ایجاد شهر فعال، عوامل سیاسی و سیاست‌گذاری است. هدف اصلی سیاست عمومی مربوط به فعالیت بدنی، ایجاد محیط‌های حمایتی، زیرساخت‌ها و برنامه‌هایی برای توانمندسازی مردم با ایجاد بخش‌هایی مانند پارک‌های شهری، فضاهای سبز، مسیرهای پیاده‌روی و

¹ Rakovac & Pedisic

² Aman et al.

دوچرخه‌سواری، سیستم حمل و نقل فعال و محلات و ایجاد و توسعه شهر فعال با ایجاد زیرساخت‌های عمرانی و دادن آموزش، مشوق و محرک و فرهنگ‌سازی ملی است تا مردم را به مشارکت در ورزش و انجام فعالیت‌بدنی و به سمت زندگی فعال ترغیب و هدایت کرد (بلوو و همکاران، ۲۰۱۱ و فاسکنگر^۱، ۲۰۱۳). شهرهای فعال یک منبع سرمایه‌گذاری در توسعه هر چه بیشتر سرمایه‌های زیست محیطی، اجتماعی، اقتصادی و انسانی هستند. علیرغم اینکه ورزش شهروندی در کشورهای پیشرفته جهان به رفتار پایدار تبدیل شده است، ولی همچنان در شهرهای ایران خلا و نقصان‌هایی وجود دارد که سبب عدم توسعه ورزش شهروندی و افزایش مشارکت عموم شهروندان به ورزش شده است. این در حالی است که کلان‌شهرهای ایران دارای توان بالقوه مطلوبی هستند که مبدل به شهرهای فعال در ورزش شهروندی شوند. قطعاً عناصر متعددی در این وضعیت نقش داشته‌اند. یکی از این عناصر نبود چهارچوبی معتبر و بومی برای بهبود وضعیت فعالیت‌بدنی و عدم شناسایی شاخص‌های مورد نیاز برای ایجاد شهر فعال در کلان‌شهرهای ایران است. لذا محقق در این پژوهش درصدد پاسخگویی به این سوال است:

عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر، از نوع پژوهش‌های کیفی با رویکرد اکتشافی نظام‌مند با استفاده از تحلیل مضمون براون و کلارک (۲۰۰۶) است و از لحاظ فلسفه از نوع تفسیرگرایانه، به لحاظ رویکرد از نوع استقرایی، به لحاظ راهبرد از نوع تحلیل مضمون، از لحاظ بازه زمانی مقطعی، گردآوری داده از از طریق مصاحبه و مطالعات اسنادی و از لحاظ هدف نیز کاربردی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل مدیران و کارشناسان خبره ورزش همگانی، مدیران و کارکنان خبره شهرداری کلانشهرها، مدیران مجموعه‌های ورزشی شهرداری، افراد متخصص و آگاه به ورزش شهروندی و اساتید مدیریت ورزشی دانشگاهی بود که مورد مصاحبه قرار گرفتند- جامعه محدود و نامشخص است. نمونه‌گیری در بخش کیفی به روش قضاوتی (به دلیل نیاز با افراد خبره) آن انجام گرفت. در این پژوهش، کار گردآوری داده‌ها تا زمانی ادامه یافت که پژوهشگر اطمینان حاصل کرد که ادامه کار چیز تازه‌ای به دانسته‌های او نمی‌افزاید (پس از انجام ۲۱ مصاحبه). جهت تکمیل نتایج کیفی مستخرج از بخش مصاحبه از منابع اطلاعاتی نیز شامل منابع کتابخانه‌ای و علمی، گزارش‌ها و اسناد اجرایی و حقوقی و منابع و آرشیوهای رسانه‌ای بود. نمونه آماری این بخش شامل ۲۵ نسخه براساس رسیدن به اشباع نظری چارچوب پژوهش انتخاب و به روش نمونه‌گیری نظری و از نوع قضاوتی نمونه‌گیری شد.

روایی رونوشت مطالعه کتابخانه‌ای و ابزار مصاحبه ابتدا با استفاده از نظر متخصصان ارزیابی گردید. در این پژوهش، با ارائه بازخورد به مصاحبه‌شوندگان و قراردادن آن‌ها در مسیر پژوهش- به طوری که بر نحوه

¹ Faskunger

شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی

پاسخگویی آن‌ها تأثیر نگذارد- به منظور افزایش روایی درونی اقدام شد. در ضمن، پس از انجام هر مصاحبه، الگوی به دست آمده تا آن مرحله ارائه می‌شد و در صورتی که مصاحبه شونده نکاتی را نسبت به الگو داشت، مورد بحث قرار می‌داد. این کار پس از انجام مصاحبه انجام می‌شد تا مصاحبه خالی از هر گونه پیش‌فرض و جهت‌گیری باشد. از آنجایی که مؤلفه پایایی به گستره تکرارپذیری یافته‌های پژوهش اشاره دارد، در انجام مطالعات کیفی پژوهشگر به تفسیر موضوع مورد مطالعه می‌پردازد. کار گردآوری داده‌ها تا زمانی ادامه یافت که پژوهشگر اطمینان حاصل کند که ادامه کار چیز تازه‌ای به دانسته‌های او نمی‌افزاید. پس از انجام ۲۱ مصاحبه در طی دوره شش ماه، تحلیل داده‌ها حاکی از اضافه‌نشدن داده جدید به داده‌های قبلی بود، چرا که درصد بالایی از داده‌های مستخرج از مصاحبه‌های آخر تکراری بود. بنابراین، با رسیدن به حد اشباع نظری، به مصاحبه‌ها پایان داده شد. پژوهشگران کیفی به جای واژه اعتبار و روایی، از واژه‌های مقبولیت، انتقال‌پذیری و تأییدپذیری استفاده می‌کنند.

جدول ۱: مشخصات ابزارهای پژوهش

روش	ابزار	زمینه مطالعه	روایی
رونوشت			
مطالعه	(چک		
کتابخانه-	لیست	منابع اطلاعاتی	انتخاب نسخه‌های معتبر به
ای	استخراج		لحاظ علمی و حقوقی
	مفاهیم)		روایی محتوایی توسط (۸ نفر
	چارچوب		متخصص)
	پرسش	انتخاب افراد بر حسب	میزان توافق بین کدگذاران و
مصاحبه	(پرسشنامه	منابع انسانی	مصححان
	بازپاسخ)	شایستگی علمی و فنی	

همچنین در تحقیق حاضر از پایایی باز آزمون برای محاسبه پایایی مصاحبه‌های انجام گرفته استفاده شده

است. روش محاسبه پایایی بین کدگذاری‌های انجام گرفته توسط پژوهشگر به ترتیب زیر است:

$$2 \times \text{تعداد توافقات} \\ \text{درصد پایایی آزمون} = \frac{\text{تعداد کل کدها}}{\text{تعداد کل کدها}}$$

از بین مصاحبه‌های انجام گرفته، به صورت تصادفی، تعداد ۴ مصاحبه انتخاب شد و هر کدام از آنها دو بار در یک فاصله زمانی ۳۰ روزه (یک ماه) توسط پژوهشگر کدگذاری شدند. نتایج حاصل از کدگذاری‌ها در جدول ۲ آمده است. همانطور که در جدول ۲، مشاهده می‌شود تعداد کل کدها در دو فاصله زمانی ۳۰ روزه برابر ۵۹، تعداد کل توافقات بین کدها در این دو زمان برابر ۲۴ و تعداد کل عدم‌توافقات در این دو زمان برابر ۸ بود. پایایی باز آزمون مصاحبه‌های انجام گرفته در این پژوهش با استفاده از فرمول ذکر شده، برابر ۸۱ صدم است. استملر (۲۰۰۱) در پژوهش خود میزان پایایی بیشتر از ۶۰ صدم را مورد تأیید و قابل قبول بیان نمود. بنابراین قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید و قابل قبول است.

شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی

جدول ۲: نتایج پایایی باز آزمون

عنوان مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	درصد پایایی باز آزمون
۱ P3	۲۳	۱۰	۵	۸۷%
۲ P8	۱۹	۸	۳	۸۴%
۳ P۱۲	۱۶	۶	۳	۷۵%
۴ P۲۰	۱۵	۶	۲	۸۰%
کل	۲۳	۳۰	۱۳	۸۲%

از روش کدگذاری چند مرحله‌ای جهت چارچوب‌بندی مؤلفه‌های استخراجی با روش تحلیل ساختاری و نرم‌افزار مکس کیودا استفاده شد. در تحلیل ساختاری متن پیاده شده، اجزای ساختار متن نوشتاری مصاحبه، یعنی واژه‌ها، مفاهیم و ارتباط میان آنها بر حسب میزان تکرار، تعداد واژه‌ها، الفاظ، کنایه‌ها و اصطلاحات به کار رفته در جمله‌ها و میزان تکرار شان شمارش و بررسی می‌گردد تا الگوهای موجود در گفته‌ها کشف شود. کدگذاری و تحلیل داده‌ها همزمان با گردآوری آنها انجام شد، تا در فرآیند پژوهش به نمونه‌گیری نظری کمک کند. از آن‌جا که این پژوهش به لحاظ روش شناختی کیفی است، مراحل اجرای پژوهش نیز بر این اساس طی شده است. کلیه تحلیل داده‌های این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا^۱ نسخه پروفشنال^۲ انجام پذیرفت.

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان در جدول ۳ آورده شده است:

جدول ۳: ویژگی و ابعاد ویژگی مشارکت کنندگان

ردیف	جنسیت	سن	پست/سمت	سابقه فعالیت	تحصیلات
				اجرائی در ورزش	
P1	مرد	۳۴	اعضای هیئت علمی دانشگاه	۱۲	فوق لیسانس
P2	مرد	۳۸	اعضای هیئت علمی دانشگاه	۱۰	دکتری
P3	مرد	۴۲	مدیر ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان	۲۱	دکتری
P4	مرد	۴۶	اعضای هیئت علمی دانشگاه	۲۳	فوق لیسانس

¹ MAXQDA

² Professional

P5	مرد	۴۶	کارشناس سازمان ورزش شهرداری	۲۲	دکتری
P6	مرد	۴۸	کارشناس زیباسازی شهر	۱۶	دکتری
P7	مرد	۴۹	کارشناس سازمان ورزش شهرداری	۱۳	دکتری
P8	مرد	۵۲	مسئول فدراسیون ورزش های همگانی	۳۲	فوق لیسانس
P9	مرد	۵۲	مسئول فدراسیون ورزش های همگانی	۲۴	دکتری
P10	مرد	۵۵	کارشناس زیباسازی شهر	۳۱	دکتری
P11	مرد	۵۶	مسئول فدراسیون ورزش های همگانی	۳۴	دکتری
P12	مرد	۵۶	مدیر ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان	۳۲	فوق لیسانس
P13	مرد	۵۸	مسئول فدراسیون ورزش های همگانی	۳۱	دکتری
P14	مرد	۶۳	اعضای هیئت علمی دانشگاه	۲۹	دکتری
P15	مرد	۶۳	مسئول فدراسیون ورزش های همگانی	۲۸	دکتری
P16	مرد	۶۵	مدیر ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان	۲۶	دکتری
P17	زن	۳۳	کارشناس سازمان ورزش شهرداری	۱۰	فوق لیسانس
P18	زن	۴۴	کارشناس زیباسازی شهر	۱۳	دکتری
P19	زن	۴۷	اعضای هیئت علمی دانشگاه	۲۷	دکتری
P20	زن	۵۲	مدیر ورزش همگانی وزارت ورزش و جوانان	۲۷	فوق لیسانس
P21	زن	۶۱	اعضای هیئت علمی دانشگاه	۳۲	دکتری

بر اساس مصاحبه با ۲۱ نفر از صاحب نظران و متخصصان در زمینه پژوهش حاضر، شاخص های شهر فعال بر اساس تکنیک تحلیل مضمون، شناسایی و استخراج شدند که ویژگی های شناسایی شده در قالب کدگذاری در جدول ۴ نشان داده شده است. در این جدول به هر فرد کد $p1$ تا $p21$ داده شد.

شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی

جدول ۴: یافته‌های حاصل از کدگذاری

تم اصلی	تم فرعی	مفاهیم	فراوانی
تأثیرهای رفتاری	برنامه های تشویقی و انگیزشی	تعداد همایش های دوچرخه سواری	P1, P3, P11, P12, P15
		تعداد برگزاری جشنواره های خانوادگی	P1, P3, P6, P7, P10, P12
		تعداد اهدای جوایز	P9, P21, P2P
		تعداد برنامه های ورزشی رایگان	P1, P2, P10, P11, P13, P20, P19, P3P
	زیست محیطی	نظافت معابر	P19, P3P
		طراحی عرصه های عمومی	P1, P3, P5, P8, P11, P12, P15, P20
		ایجاد سرپناه های مناسب	P14, P16, P19, P2, P3, P9, P10, P11, P12, P15, P17, P18, P19, P20, P21, P2P
		احداث زمین های ورزشی چند منظوره	P1, P2, P3, P5, P6, P9, P11, P12, P15, P17, P18, P19, P20, P21, P2P
	اماکن ورزشی	میزان مسیر اختصاصی جاده سلامت و پیاده روی	P1, P2, P3, P5, P6, P9, P11, P12, P15, P17, P18, P19, P20, P21, P2P
		ساخت اماکن ورزشی کوچک و زیاد	P1, P2, P3, P5, P6, P9, P11, P12, P15, P17, P18, P19, P20, P21, P2P
تأثیرهای اجتماعی	اماکن ورزشی	میزان قیمت بلیط های ورودی	P1, P2, P3, P5, P6, P9, P11, P12, P15, P17, P18, P19, P20, P21, P2P
		تعداد پارک های ویژه بانوان	P2, P18
		تعداد ایستگاه های تندرستی ورزشی	P1, P2, P3, P5, P6, P9, P11, P12, P15, P17, P18, P19, P20, P21, P2P
	بوستان ها و پارک ها	ایجاد فضاهای ورزشی در ادارات دولتی و شرکت های خصوصی	P1, P2, P3, P5, P6, P9, P11, P12, P15, P17, P18, P19, P20, P21, P2P
		دو قلو ساختن اماکن ورزشی	P1, P2, P3, P5, P6, P9, P11, P12, P15, P17, P18, P19, P20, P21, P2P
تأثیرهای اقتصادی	پارک ها	استفاده از کف پوش های مناسب	P1, P2, P3, P5, P6, P9, P11, P12, P15, P17, P18, P19, P20, P21, P2P
		زیرساخت های لازم برای فعالیت در شب	P1, P2, P3, P5, P6, P9, P11, P12, P15, P17, P18, P19, P20, P21, P2P

۱۱, P, P1, P4, P6, P	نصب تجهیزات ورزشی در پارک‌ها	
√P12, P1		
P1, P3, P5, P6, P7, P20	توزیع تجهیزات ورزشی	
P2, P9, P14, P16	میزان مساحت فضاهای ورزشی	
P2, P3, P5, P9, P21	سرانه فضای سبز	
P2, P5, P6, P12	قوانین و مقررات متناسب	
√P2, P1	میزان مشارکت بخش خصوصی	
P3, P8, P9, P10	وجود سیستم جامع اطلاعاتی	
√P3, P10, P1	میزان تصویب و انجام طرح‌های پژوهشی	
P3, P9, P12, P19	فعالیت هیئت‌های همگانی	
6, P21, P3, P4, P5, P	دستورالعمل‌های لازم	مدیریت، برنامه
√P3, P4, P7, P8, P1	میزان استفاده از فناوری در اماکن و تجهیزات	ریزی و سیاست
P19		گذاری
√P16, P17, P2P	میزان برنامه‌ها و اقدامات عمرانی در آینده	
√P5, P10, P1	چک‌لیست اماکن و تجهیزات	
۳, P1۹, P۲P	سیستم جامع ارزیابی عملکرد	
√P13, P9, P1۳P1, P	شاخص‌های توسعه پایدار	
P15		
P1, P6, P7, P19	تعداد مربیان ورزشی	سازماندهی
7, P۱۰, P۸, P۲P1, P	تعداد داوطلبان	نیروی انسانی
P20		
√P14, P16, P2, P	تعداد سرویس‌های بهداشتی	
√P2, P3, P5, P	روشنایی مناسب	امکانات رفاهی
√P21, P۱P	دسترسی به امکانات رفاهی	
۲, P1۱, P۲P	نیمکت و فراهم کردن امکان نشستن	
۲۰, P۹, P1۹, P۲P	علایم راهنمایی زیبا و مناسب	زیباسازی
√P13, P1۹, P7, P۲P	استفاده از درختان و سایه آن‌ها	

شاخص‌های عملکردی

شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی

زیباسازی مسیرها	۲P2, P5, P6, P9, P1 P19۳P1
زیباسازی تجهیزات	P16, ۴P2, P10, P1 P17
استفاده از کفپوش های استاندارد	P12۷P2, P5, P
استاندارد و ایمن بودن مسیرها	P3, P10, P19
در معرض دید بودن اماکن ورزشی	P9, P12, P19۱P
وجود محوطه های بازی	۱۷P1, P3, P5, P6, P P20
استاندارد بودن مسیر برای افراد معلول دارای صندلی چرخدار	۸, P9, P14, P1۱P
شبکه ارتباطی با اولویت به حرکت عابر پیاده	P14, P16۱۰P2, P
مرغوبیت و کیفیت کف پوش ها	P5, P9, P21۴P2, P
خطوط تردد دو چرخه تمیز	P2, P5, P6, P9, P10
تعداد علائم و تابلوهای راهنمایی و ایمنی	P15, P16, ۱P2, P1 ۱۹P
تجهیزات ورزشی استاندارد و ایمن	۱۳P2, P5, P6, P
جلوگیری از ورود موتورسیکلت و خودرو به پیاده راه ها	P12, P19۱۰P3, P
عوامل خطرزا مسیرهای پیاده	P4, P5, P6, P21۱P
مناسب سازی مسیرها با افراد معلول	P8۸, P4, P۱P
احداث فضاهای ورزشی بزرگ	P3, P8, P11
امکان دسترسی پیاده به فضاهای ورزشی	۴, P1۹, P7, P۲, P۱P ۱P2
امکان دسترسی با حمل و نقل عمومی به فضاهای ورزشی	۸, P17, P1۲P1, P

ایمنی و امنیت

دسترسی و

حمل و نقل

عمومی

P1, ,P14,P17۳P5,P11,P1	امکان دسترسی با وسیله نقلیه شخصی به فضاهای ورزشی	
,P9, ۸P1,P4,P6, P P12, P14	فضای پارکینگ مناسب	
, P18۹P1, P	تسهیلات پارک یا کرایه دوچرخه در ایستگاه‌های حمل و نقل عمومی	
, P10, P13, ۳P1, P2,P ۹P15, P1	تعداد دوچرخه کرایه‌ای	
, P16۵P2, P9, P1 ۱۳, P9, P۳, P۲, P۱P	طراحی عرض مناسب مسیرهای دوچرخه‌سوار نصب تابلوهای اعلان برای دوچرخه‌سواران	
۲۰ P۱۳P4, P7, P9, P , P16, ۵P7, P8, P1 P17	ایجاد مسیر دوچرخه‌سواری تفریحی نشانه‌گذاری و رنگ‌آمیزی مسیرها	
P7, P8, P13, P15 , ۷, P12, P1۹P4, P7, P P20	تعداد خیابان‌های بدون امکان تردد خودرو تعداد پل‌های عابر پیاده مجهز به پله برقی و آسانسور	
۸, P8, P1۴P ۲۱, P۲۰, P۱۳P1, P	استفاده از رسانه‌های جمعی اقدامات تبلیغاتی در شبکه‌های اجتماعی	
۱۵, P5, P۲P1, P ۸, P1۱, P1۸P2, P , P21۱۲, P۶P2, P3, P 1,P14,P17۱P4, P7, P ۰, P2۹, P۲P	اقدامات تبلیغاتی و ترویجی در رسانه‌های ملی تعداد بیلبوردها با محوریت ترویج فعالیت بدنی وجود برنامه‌های ورزشی صبحگاهی در پارک‌ها برگزاری کلاس‌های آموزشی به شهروندان ایجاد سواد حرکتی و سواد سلامتی	فرهنگی- آموزشی
۶, P13, P1۱۰, P7, P۱P ۰, P7, P2۲P	میزان سلامتی جسمانی افراد میزان سلامتی روانی و اجتماعی افراد	سلامتی جسمانی و روانی

شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی

میزان مشارکت انفرادی یا خانوادگی در فعالیت‌های ورزشی		
۷, P1۴, P1۲, P1۴P1, P		
میزان مشارکت اقشار خاص		
۱۹, P۸, P۳, P۲P1, P		
میزان مشارکت سالمندان		
۱۷, P۸P		
میزان مشارکت بانوان و کودکان		
۸, P1۲, P1۴P1, P2, P		
۲۰P		
تعداد مشارکت‌کنندگان در برنامه‌های ورزشی		
۲۰, P۶, P1۵P1, P		
صبیگاهی گاهی و شامگاهی		

در نهایت داده‌های برآمده از روش تحلیل مضمون و شکل‌گیری شبکه مضامین نشان‌دهنده آن است که شاخص‌های شهر فعال دارای ۳ مضمون (تم اصلی) سازمان‌دهنده و ۱۳ مضمون (تم فرعی) پایه و ۱۴۷ مضمون اولیه است. نتایج حاصل از ادغام نیز نشان داد که مضامین برآمده از روش تحلیل مضمون در این پژوهش با مبانی نظری و پژوهشی همسو می‌باشد. در شکل ۱، نقشه تماتیک نهایی به‌دست آمده از یافته‌های پژوهش نمایش داده می‌شود:

شکل ۱: کدهای محوری و انتخابی مدل مفهومی پژوهش

نتایج تحلیل مضمون نشان داد شاخص‌های شهر فعال شامل شاخص‌های فرآیندی (برنامه‌های تشویقی و انگیزشی، زیرساخت محیطی، اماکن ورزشی و بوستان‌ها و پارک‌ها)، شاخص‌های عملکردی (مدیریت، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری، سازماندهی نیروی انسانی، امکانات رفاهی، زیباسازی، امنیت و حمل و نقل عمومی و فرهنگی-آموزشی) و شاخص‌های پیامی (سلامتی جسمانی و روانی و میزان مشارکت شهروندان) است.

بحث و نتیجه گیری

هدف از این پژوهش، شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی بود. بر اساس یافته‌های پژوهش، چارچوب مفهومی نهایی شناسایی شده شامل ۸۲ کد باز (مؤلفه)، ۱۳ کد محوری (بعد) و ۳ انتخابی (منظر) بود. سه منظر مدل شامل شاخص‌های فرایندی، شاخص‌های عملکردی و شاخص‌های پیامدی بودند که متغیرهای زیرمجموعه آن‌ها به صورت متوالی بر هم اثرگذاری-اثرپذیری داشتند. این چارچوب رویکردی جامع، سیستمی و چندسطحی به موضوع شهر فعال با رویکرد ورزش شهروندی دارد. از دیدگاه جامعیت، انواع متغیرها و عوامل دارای نقش و اثر مشهود در نظر گرفته شده‌اند. از منظر سیستمی، رویکرد مؤلفه از شاخص‌های فرایندی به سوی شاخص‌های عملکردی و در نهایت شاخص‌های پیامدی است. منظر شاخص‌های فرایندی شامل ابعاد برنامه‌های تشویقی و انگیزشی، زیست محیطی، اماکن ورزشی، بوستان‌ها و پارک‌ها بود. در بخش برنامه‌های تشویقی و انگیزشی وجود کمی و تعداد زیاد همایش‌های دوچرخه‌سواری، برگزاری جشنواره‌های خانوادگی، برنامه‌های مرتبط با اهدای جوایز و وجود برنامه‌های ورزشی رایگان از اهمیت زیادی برخوردار است. در بخش مباحث زیست محیطی، توجه به مواردی همچون نظافت معابر، طراحی عرصه‌های عمومی و ایجاد سرپناه‌های مناسب برای ترویج شهروندی فعال اهمیت دارد. در بخش اماکن ورزشی ضروری است که مدیران و مسئولان ترویج ورزش شهروندی و ایجاد شهر فعال به مواردی همچون احداث زمین‌های ورزشی چند منظوره، میزان مسیر اختصاصی جاده سلامت و پیاده‌روی، ساخت اماکن ورزشی کوچک و زیاد، میزان قیمت بلیط‌های ورودی، تعداد پارک‌های ویژه بانوان، تعداد ایستگاه‌های تندرستی ورزشی، ایجاد فضاهای ورزشی در ادارات دولتی و شرکت‌های خصوصی و دولتی ساختن اماکن ورزشی توجه داشته باشند و در نهایت در بخش بوستان‌ها و پارک‌ها توجه به مواردی همچون استفاده از کف‌پوش‌های مناسب، زیرساخت‌های لازم برای فعالیت در شب، نصب تجهیزات ورزشی در پارک‌ها، توزیع تجهیزات ورزشی و میزان مساحت فضاهای ورزشی اهمیت زیادی دارد. این یافته‌ها با برخی نتایج پژوهش‌های عامری و بردی (۱۳۹۱)، قدرت‌نما (۱۳۹۶)، زارعی متین و محسنی (۱۴۰۰)، پرینس و همکاران (۲۰۱۲)، دیمیستر و همکاران (۲۰۱۳) و شفا و همکاران (۲۰۲۱) همسو می‌باشد. بنابراین با توجه به پایین بودن سطح حمایت اجتماعی در بین خانواده‌های شیرازی لازم است فرهنگ ورزش در بین افراد به متغیرهای بین فردی مانند حمایت و هنجارهای اجتماعی از طریق آگاهی شهروندان از فوائد متعدد فعالیت‌بدنی، جشنواره‌های ورزشی خانوادگی و گروهی نهادینه شود. در تفسیر این یافته‌ها می‌توان گفت که مدیران شهرداری و ورزش‌های همگانی برای علاقمند کردن مردم به فعالیت‌های ورزشی و ساختن شهر فعال لازم و ضروری است که با برگزاری همایش‌های عمومی دوچرخه‌سواری و جشنواره‌های خانوادگی و در نظر گرفتن جوایز برای شرکت‌کنندگان و ایجاد برنامه‌های رایگان برای شرکت‌کنندگان در سطح کلان‌شهرهای ایران بیشتر مردم را به انجام ورزش و به خصوص ورزش‌های همگانی و شهروندی ترغیب و زمینه را برای ایجاد شهر فعال فراهم کنند. علاوه بر این، مدیران باید به محیط زیست نیز توجه ویژه‌ای داشته باشند تا بتوانند برنامه‌های خود را با شرایط و امکانات بهتری انجام دهند که در این زمینه باید به ایجاد سرپناه‌ها در معابر عمومی و نظافت کامل و تمیز معابر برای برگزاری برنامه‌های ورزشی توجه ویژه‌ای شود. همچنین برای برگزاری این برنامه‌ها، احداث زمین‌های ورزشی چندمنظوره، وجود جاده سلامت و مسیر پیاده‌روی برای مردم، ایجاد پارک‌های بانوان و ایستگاه‌های تندرستی ورزشی و در نظر گرفتن مکان‌های رایگان و یا با هزینه کم برای ترویج ورزش شهروندی و ایجاد شهر فعال ضروری به نظر می‌رسد. علاوه بر موارد گفته شده، وجود زیرساخت‌های لازم برای فعالیت

شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی

در شب، نصب تجهیزات ورزشی در پارک‌ها و در نظر گرفتن مساحت فضاهای ورزشی زیاد برای ورزش همگانی نیز اهمیت زیادی دارد.

منظر شاخص‌های عملکردی شامل ابعاد مدیریت، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری، سازماندهی نیروی انسانی، امکانات رفاهی، زیباسازی، ایمنی و امنیت، دسترسی و حمل و نقل عمومی و فرهنگی-آموزشی بود. در بخش مدیریت، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مدیران و مسئولان ورزش شهروندی در راستای ایجاد شهر فعال باید به مواردی همچون قوانین و مقررات متناسب، میزان مشارکت بخش خصوصی، وجود سیستم جامع اطلاعاتی، میزان تصویب و انجام طرح‌های پژوهشی، فعالیت هیئت‌های همگانی، دستورالعمل‌های لازم، میزان استفاده از فناوری در اماکن و تجهیزات، میزان برنامه‌ها و اقدامات عمرانی در آینده، چک‌لیست اماکن و تجهیزات، سیستم جامع ارزیابی عملکرد و شاخص‌های توسعه پایدار توجه داشته باشند. همچنین در بخش سازماندهی نیروی انسانی، توجه به تعداد مربیان ورزشی و تعداد داوطلبان اهمیت دارد و در بخش امکانات رفاهی لزوم ایجاد تعداد سرویس‌های بهداشتی، روشنایی مناسب، دسترسی به امکانات رفاهی و نیمکت و فراهم کردن امکان نشستن و در بخش زیباسازی توجه به علایم راهنمایی زیبا و مناسب، استفاده از درختان و سایه‌ان‌ها، زیباسازی مسیرها و زیباسازی تجهیزات اهمیت زیادی برای ترغیب مردم به فعالیت‌های ورزشی در راستای ایجاد شهر فعال دارد. در بخش ایمنی و امنیت در راستای توسعه فعالیت‌بدنی و ترویج آن و ایجاد شهر فعال توجه به موارد همچون استفاده از کف‌پوش‌های استاندارد، استاندارد و ایمن بودن مسیرها، در معرض دید بودن اماکن ورزشی، وجود محوطه‌های بازی، استاندارد بودن مسیر برای افراد معلول دارای صندلی چرخدار، شبکه ارتباطی با اولویت به حرکت عابر پیاده، مرغوبیت و کیفیت کف‌پوش‌ها، خطوط تردد دوچرخه تمیز، تعداد علائم و تابلوهای راهنمایی و ایمنی، تجهیزات ورزشی استاندارد و ایمن، جلوگیری از ورود موتورسیکلت و خودرو به پیاده‌راه‌ها و عوامل خطرهای مسیرهای پیاده اهمیت زیادی دارد. همچنین در بخش دسترسی و حمل و نقل عمومی مواردی همچون مناسب-سازی مسیرها برای افراد معلول، احداث فضاهای ورزشی بزرگ، امکان دسترسی پیاده به فضاهای ورزشی، امکان دسترسی با حمل و نقل عمومی به فضاهای ورزشی، امکان دسترسی با وسیله نقلیه شخصی به فضاهای ورزشی، فضای پارکینگ مناسب، تسهیلات پارک یا کرایه دوچرخه در ایستگاه‌های حمل و نقل عمومی، تعداد دوچرخه کرایه‌ای، طراحی عرض مناسب مسیرهای دوچرخه‌سواری، نصب تابلوهای اعلان برای دوچرخه‌سواران، ایجاد مسیر دوچرخه‌سواری تفریحی، نشانه‌گذاری و رنگ‌آمیزی مسیرها، تعداد خیابان‌های بدون امکان تردد خودرو و تعداد پل‌های عابر پیاده مجهز به پله برقی و آسانسور و در بخش فرهنگی-آموزشی، استفاده از رسانه‌های جمعی، اقدامات تبلیغاتی در شبکه‌های اجتماعی، اقدامات تبلیغاتی و ترویجی در رسانه‌های ملی، تعداد بیلبوردها با محوریت ترویج فعالیت بدنی، وجود برنامه‌های ورزشی صبحگاهی در پارک‌ها، برگزاری کلاس‌های آموزشی به شهروندان و ایجاد سواد حرکتی و سواد سلامتی برای ایجاد شهر فعال و ترغیب مردم به فعالیت ورزشی اهمیت زیادی دارند. این یافته‌ها با برخی نتایج پژوهش‌های الله‌مرادی و همکاران (۱۳۹۹)، الله‌مرادی و همکاران (۱۳۹۸)، نصیری و دستوم (۱۳۹۹)، عبدالله زاده میلانی و همکاران (۱۳۹۷)، هامفریز و روسیچکی (۲۰۰۷)، پرینس و همکاران (۲۰۱۲)، ادوارد و همکاران (۲۰۱۵) و مک و همکاران (۲۰۱۵) همسو می‌باشد.

در تفسیر این یافته‌ها می‌توان گفت که برای اینکه مدیران و مسئولان شهرداری‌ها و ورزش‌های همگانی بتوانند مردم را به فعالیت‌های ورزشی ترغیب کنند و زمینه را برای ایجاد شهر فعال در کلانشهرهای ایران فراهم کنند باید به به قوانین و

مقررات لازم توجه داشته باشند و با انجام طرح‌های پژوهش مشکلات و موانع را شناسایی کنند و با فراهم کردن زمینه برای مشارکت بخش خصوصی و استفاده از فناوری‌های نوین و داشتن یک سیستم جامع ارزیابی عملکرد و توجه به شاخص‌های توسعه پایدار این مشکلات و موانع را برطرف و با اجرای فعالیت‌های لازم توسعه فدراسیون و هیئت‌های ورزش همگانی زمینه را برای ایجاد و توسعه شهر فعال فراهم کنند. از سوی دیگر، برای ایجاد شهر فعال وجود تعداد مربیان، ورزشکاران و داوطلبان ورزشی زیاد و وجود سرویس‌های بهداشتی و ایجاد روشنایی و به‌طور کلی داشتن امکانات رفاهی لازم همچون نیکم‌های نشستن و امکانات و تجهیزات لازم برای ورزش اهمیت دارد. علاوه بر این، جذابیت محیط ورزش هم برای ترغیب مردم اهمیت زیادی دارد که در آن توجه به علائم راهنمایی مناسب و رنگ‌آمیزی و زیباسازی مسیرها، محیط ورزش و تجهیزات در مشارکت مردم به ورزش اهمیت دارد. علاوه بر موارد یاد شده، مدیران باید به مسائلی در زمینه ایمنی و امنیت مکان‌های ورزشی و تفریحی و آسان‌تر کردن دسترسی به آن مکان‌ها با استفاده از حمل و نقل عمومی و استفاده از برنامه‌های فرهنگی آموزشی برای مردم توجه داشته باشند.

منظر شاخص‌های پیامدی شامل ابعاد سلامتی جسمانی و روانی، میزان مشارکت شهروندان و فرهنگی-آموزشی بود. در بخش سلامتی جسمانی و روانی، توجه به مواردی همچون میزان سلامتی جسمانی افراد و میزان سلامتی روانی و اجتماعی افراد اهمیت زیادی دارد و در بخش میزان مشارکت شهروندان توجه به میزان مشارکت اقشار خاص، میزان مشارکت سالمندان، میزان مشارکت بانوان و کودکان و تعداد مشارکت‌کنندگان در برنامه‌های ورزشی صبحگاهی گاهی و شامگاهی اهمیت دارد و در بخش فرهنگی-آموزشی اقدامات تبلیغاتی و ترویجی در شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های ملی اهمیت دارد. این یافته‌ها با برخی نتایج پژوهش‌های سارا دنلی (۱۳۹۰)، عباسی و همکاران (۱۴۰۰)، هامفریز و روسیچکی (۲۰۰۷)، سواکر و همکاران (۲۰۲۰) و گریست سکو و ایندوکاو (۲۰۲۱) همسو می‌باشد.

در تفسیر این یافته‌ها می‌توان گفت وضعیت سلامت جسمی بر سلامت روان و تداوم افراد مبتلا به بیماری روانی تأثیر می‌گذارد. علاوه بر این، نشان داده شده است که بیماری روانی نیز بر وضعیت سلامت جسمی تأثیر عمیقی دارد. از این رو، افراد و خانواده‌های آنان به میزان سلامتی خود اهمیت می‌دهند، چون اگر افراد سالم نباشند ممکن است به بسیاری از بیماری‌ها دچار شوند. به همین دلیل در فعالیت‌های ورزشی و برنامه‌های ورزشی که توسط شهرداری‌ها و هیئت‌های همگانی برگزار می‌شود، شرکت می‌کنند تا بتوانند از لحاظ جسمانی از سلامت لازم برخوردار باشند. یکی دیگر از پیامدهای شرکت در برنامه‌ها ورزشی مداوم، سلامتی روانی و اجتماعی افراد است. پیشرفت علم و فناوری، رشد سریع شهرنشینی، گسترش حاشیه‌نشینی، خانواده‌های هسته‌ای و بروز مشکلات روانی اجتماعی از جمله بزهکاری، خشونت و سوء مصرف مواد مخدر نیاز به خدمات سلامت روانی، اجتماعی را دوچندان نموده است. به همین دلیل شرکت در فعالیت‌های ورزشی میزان بروز این پدیده‌های مضر را در افراد کاهش می‌دهد. از سوی دیگر، اگر شهرداری‌ها و فدراسون و هیئت‌های همگانی تلاش کنند و شرایط را فراهم آورند می‌توانند زمینه را برای مشارکت بیشتر و بهتر افراد به تنهایی و یا همراه با خانواده فراهم کنند. همچنین می‌توانند به افراد قشر خاص همچون سالمندان، بانوان و کودکان با فراهم کردن شرایط لازم کمک کنند که در فعالیت‌های ورزشی شرکت و زمینه لازم را برای توسعه ورزش شهروندی و ایجاد شهر فعال ایجاد نمایند.

شناسایی عوامل موثر در توسعه شهر فعال با رویکرد ترویج ورزش شهروندی

محدودیت‌های پژوهش شامل عدم همکاری برخی از اساتید و افراد مصاحبه‌شونده در فرآیند مصاحبه و عدم پاسخگویی به محقق؛ عدم کنترل شرایط روانی و مکانی افراد مصاحبه‌شونده بود که به همین دلیل امکان سوءگیری در پاسخ به سوالات پرسش‌نامه وجود داشت. با توجه به اهمیت اماکن ورزشی به عنوان شاخص‌های فرآیندی موثر در ایجاد شهر فعال، به مدیران و متولیان برگزاری ورزش‌های شهروندی پیشنهاد می‌شود که توجه ویژه‌ای به ایجاد مسیرهای اختصاصی (دوچرخه‌سواری، پیاده‌روی و دویدن)، پارک‌های بانوان، زیرساخت‌های لازم برای ورزش همگانی در پارک‌ها و ایستگاه‌های تندرستی داشته باشند تا بتوانند مردم را در جهت ایجاد شهر فعال به ورزش شهروندی و فعالیت‌بدنی ترغیب کنند. با توجه به اهمیت مدیریت، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری به‌عنوان شاخص‌های عملکردی موثر در ایجاد شهر فعال به مدیران و متولیان برگزاری ورزش‌های شهروندی پیشنهاد می‌شود که با تهیه قوانین و مقررات لازم و مشارکت بخش خصوصی و انجام طرح‌های پژوهشی در راستای موانع و توسعه ورزش شهروندی، زمینه لازم را برای ایجاد شهر فعال فراهم کنند. با توجه به اهمیت سلامتی جسمانی و روانی و میزان مشارکت شهروندان به عنوان شاخص‌های پیامدی موثر در ایجاد شهر فعال، به مدیران و متولیان برگزاری ورزش‌های شهروندی پیشنهاد می‌شود با برگزاری کارگاه‌های آموزشی و رایگان در سطح شهر و مشارکت بیشتر افراد و قشرهای مختلف در فعالیت‌های تفریحی و آموزشی زمینه را برای ایجاد شهر فعال در کلان‌شهرها فراهم نمایند.

با توجه به اهمیت داشتن پیامدها و شاخص‌های پیامدی ایجاد شهر فعال، پیشنهاد می‌شود پژوهشی با عنوان «شناسایی پیامدهای ایجاد شهر فعال در کلان‌شهرها» جهت شناسایی پیامدهای کاربردی و عملیاتی‌تر به‌صورت جداگانه انجام شود. همچنین با توجه به اهمیت داشتن این شاخص‌ها در ایجاد شهر فعال، پیشنهاد می‌شود پژوهشی با عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی راه‌های ایجاد شهر فعال و ارائه راهکارهایی جهت توسعه ورزش شهروندی و ترغیب مردم به ورزش شهروندی» به‌صورت کیفی و کمی انجام شود.

منابع

- اسدی، حسن و شعبانی مقدم، کیوان. (۱۳۹۵). مدیریت اوقات فراغت و ورزش‌های همگانی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- آصفی، احمدعلی؛ اسدی، حسن و خیبری، محمد. (۱۳۹۷). «عوامل موثر در نهادینه کردن ورزش همگانی در ایران: عوامل فردی». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۰(۳)، صص ۴۱۵-۴۲۴.
- آفریدگان، حیدر. (۱۳۹۹). «آسیب‌شناسی راهبردی ورزش همگانی در جزیره کیش و ارائه راهکارهای توسعه بر اساس مدل swot». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، واحد بین‌المللی قشم.
- الله مرادی، میثم؛ رضوی؛ سید محمد-حسین و دوستی، مرتضی. (۱۳۹۸). «ارائه مدل مفهومی ورزش شهروندی در تهران». پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. ۹(۱۸)، صص ۱۷-۳۰.
- الله مرادی، میثم؛ رضوی، سید محمد حسین و دوستی، مرتضی. (۱۳۹۹). «طراحی مدل ورزش شهروندی در کلان‌شهر تهران با استفاده از نظریه داده‌بنیاد». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۲(۳)، صص ۷۸۹-۸۱۷.
- باقری، محمد وعظمتی، حمید رضا. (۱۳۸۹). «ارتقای سلامت جسمی- روانی شهروندان با طراحی محیط و منظر شهری». انسان و محیط زیست. شماره ۴، پیاپی ۲۶، صص ۸۳-۸۸.
- رمضانی‌نژاد، رحیم؛ واعظ موسوی، کاظم و مختاری، سید محمد رباب. (۱۳۸۹). «مقایسه کیفیت زندگی افراد شرکت‌کننده و غیر شرکت‌کننده در ورزش همگانی». حرکت. دوره ۲، شماره ۷.

- رهبری، سیمه؛ مستحفظیان، مینا؛ حلاجیان، علی و فدایی، افسانه. (۱۳۹۶). «مقایسه کیفیت زندگی شهروندان فعال و غیر فعال حرکتی (مطالعه موردی: اماکن ورزشی شهرداری اصفهان)». اولین همایش ملی دستاوردهای علوم ورزشی و سلامت دانشگاه علوم پزشکی آبادان. اهواز. <https://civilica.com/doc/723593>
- زارعی متین، حسن و محسنی، امیر. (۱۴۰۰). «طراحی مدل نشاط اجتماعی با تاکید بر توسعه ورزش شهروندی». چهارمین کنفرانس بین‌المللی سالانه تحولات نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری. تهران. <https://civilica.com/doc/1268264>
- سیدعامری، میرحسین و بردی، محمدآق و بردی، قربان. (۱۳۹۱). «تبیین راهکارهای جذب و افزایش مشارکت شهروندان در برنامه‌های ورزش همگانی و تفریحی (مطالعه موردی: ارومیه)». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. ۲۳-۳۴.
- شعبانی، عباس؛ غفوری، فرزاد و هنری، حبیب. (۱۳۹۰). «بررسی چالش‌های ورزش همگانی در ایران». دومین مطالعه مطالعات مدیریت ورزشی. ۳ (۱۰)، صص ۱۳-۲۶.
- صفاری، مرجان و لطفی فرد، مهدی. (۱۳۹۷). «مدل شهر دو ستار فعالیتی بدنی با رویکرد شهرهای فعال، جوامع فعال، شهروندان فعال». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۰ (۴۸)، صص ۸۹-۱۱۲.
- صفاری، مرجان. (۱۳۹۱). «طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی ایران». رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
- عباسی، بهاره؛ نظری، رسول و صفاری، مرجان. (۱۴۰۰). «راهبردها و پیامدهای ورزش شهروندی سلامت‌محور در کلان‌شهرهای ایران: مطالعه کیفی (تحلیل محتوا)». مجله مدیریت ارتقای سلامت. ۱۰ (۲)، صص ۳۳-۴۳.
- عبدالله‌زاده میلانی، نازلی؛ سوزنچی، کیانوش و کریمی فرد، لیلا. (۱۳۹۷). «راهکارهای طراحی فعال برای توسعه فعالیت فیزیکی در پارک‌های شهری». سومین کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و طراحی شهری، تبریز. <https://civilica.com/doc/806091>
- عزتی و جلالی، نوید. (۱۴۰۲). «بررسی چالش‌های پیش‌روی ورزش شهروندی استان کردستان و ارائه مدل ارتقا». مدیریت دانش در ورزش.
- فروحی تملی، محمدرضا؛ محرم‌زاده، مهرداد؛ ایمان‌زاده، مسعود و اسکندری دستگیری، سیمین. (۱۴۰۱). «ارائه مدل تحقق شهرهای فعال و دوستدار ورزش با تاکید بر سیاست‌گذاری باز مدیریت شهری در ایران براساس مدل پارادایمی». مدیریت و توسعه ورزش.
- کیانی، احمد رضا؛ امیرحسینی، سید احسان و حمیدی. (۱۴۰۲). «تدوین مدل ورزش شهروندی کلان‌شهرهای ایران: رویکرد توسعه‌یافتگی اجتماعی». مطالعات راهبردی جامعه‌شناختی در ورزش.
- گودرزی، محمود؛ نصیرزاده، عبدالمهدی؛ فراهانی، ابوالفضل و وطن‌دوست، مریم. (۱۳۹۲). «طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش همگانی استان کرمان». مدیریت ورزشی. دوره ۵، شماره ۲، ص ۱۵۵.
- محمودی یکتا، مهدی؛ همت‌یار، زهرا؛ خزائی، علی و ظریفی خامنه، محسن. (۱۴۰۲). «تحلیل عوامل موثر بر توسعه فرهنگ دوچرخه‌سواری با رویکرد ترویج ورزش شهروندی». نشریه مدیریت ورزشی.
- نژاد اسد، فهیمه؛ دهقان قهرخی، امین و خبیری، محمد. (۱۳۹۷). «تدوین سیاست‌های طراحی فضاهای شهری سالم با رویکرد فعالیت بدنی و ورزش». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران.
- نصیری، مهران و دستوم، صلاح. (۱۳۹۹). «طراحی الگویی برای تحلیل اکوسیستم ورزش شهروندی و برنامه‌ریزی توسعه آن (مطالعه موردی: شهر بندرانزلی)». مدیریت و توسعه ورزش. ۲۹ (۲)، صص ۱۵۶-۱۷۳.
- وفایی مقدم، علی. (۱۳۹۶). «طراحی مدل سیاست‌گذاری ورزش همگانی». رساله دکتری. دانشگاه مازندران، دانشکده تربیت بدنی.
- Aman, M. S., Mohamed, M., & Omar-Fauzee, M. S. (2009). "Sport for all and elite sport: underlining values and aims for government involvement via leisure policy". European journal of social sciences, 9(4), 659-668.
- Balish, S. M. (2017). "Democracy predicts sport and recreation membership: Insights from 52 countries". Journal of epidemiology and global health, 7(1), 21-28.
- Bellew, B., Bauman, A., Martin, B., Bull, F., & Matsudo, V. (2011). "Public policy actions needed to promote physical activity". Current Cardiovascular Risk Reports, 5 (4), 340-9.

- Chen, Q., & Liu, T. (2020). **"The effectiveness of community sports provision on social inclusion and public health in rural China"**. International journal of environmental research and public health, 17(2), 597.
- Community Sports Committee of the Sports Commission. (2009). **"Consultancy Study on Sport for All Participation Patterns of Hong Kong People in Physical Activities"**. Submitted by The Chinese University of Hong Kong Department of Sports Science & Physical Education.
- Cui, R. (2012). **"Research status on equalization of public sports service for nationwide fitness in Hebei"**. Physics Procedia, 25, 2298-2303.
- Donnelly, P. (2008). **"Sport and human rights"**. Sport in society, 11(4), 381-394.
- Faskunger, J. (2013). **"Promoting active living in healthy cities of Europe"**. Journal of Urban Health, 90(1), 142-53.
- Gritsenko, D., & Indukaev, A. (2021). **"Digitalising City Governance in Russia: The Case of the 'Active Citizen' Platform"**. Europe-Asia Studies, 73(6), 1102-1124.
- Guschwan, M. (2014). **"Sport and citizenship: Introduction"**. Sport in Society, 17(7), 859-866.
- Hugo, S., Teresa, A., & PereiraDuarte, A. (2018). **"Talent Identification and Development in Male Football: A Systematic Review"**. Sports Medicine; 48 (4): 907-931
- Karakatsanis, K., Kipreos, G., Mountakis, C., & Stergioulas, A. (2015). **"The commuting profiles of the principals: Their views on the surrounding built environment and infrastructure of their schools and the factors that affect the active commuting of students to and from School"**. International Journal of Sport Management, Recreation and Tourism, 17, 1-13.
- Kartakoullis, N., Webb, E., Karlis, G., Pouloukas, S., Loizou, C., & Kartakoullis, N. (2015). **"Leisure sport participation in Cyprus"**. International Journal of Sport Management, Recreation and Tourism, 20(2015), 40-57.
- McFadden, T., Fortier, M., Sweet, Sh. N. & Tomasone, J. R. (2020). **"Physical activity participation and mental health profiles in Canadian medical students: latent profile analysis using continuous latent profile indicators"**. Psychology, Health & Medicine, 26 (6):671-683.
- McIntosh, p. (1990). **"Sport for All Programmes Throughout the World"**. New York: UNSEF Meeting Report, (2004), Physical Activity Expert Meeting "Agita Europe", Magglingen, Switzerland
- Norges, I. (2011). **"Joy of sport for all"**. Sport Policy Document, (3), 1-68.
- Pasco, J. A., Jacka, F. N., Williams, L. J., Brennan, S. L., Leslie, E., & Berk, M. (2011). **"Don't worry, be active: Positive affect and habitual physical activity"**. Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 45(12), 1047-52.
- Petkovich, DrenaTrkulja. (2004). **"An Attempted Determination of the Latent Structure of Leisure-Time Sporting and Other Recreation Activities physical activity involvement among Botswana youths"**. Journal of Sport & Exercise psychology, Vol.23, Issue, PS.16.
- Pruna, R., Tribaldos, L.M., & Bahdur, K. (2018). **"Player talent identification and development in football"**. Apunts. Medicina de l'Esport, 53 (198): 43-46.
- Rakovac, M., & Pedisić, Z. (2022). **Physical activity and sport participation in the European Union.**
- Saaidi M. (2008). **"Assessment of Physical Activity Pattern IV Nurses of Esfahan Social Security Organization Hospitals"**. JRRS; 3(2): 71-8.
- SAO (Sport Alliance of Ontario). (2001). **Sport for all; overview.**
- Shefa, S., Jahromi, M. N., Dastbarhagh, H., Safania, A. M., & Afroozeh, M. S. (2021). **"Modeling the Impact of Social Factors on Citizen Sports Participation, Physical and Mental Health"**. International Journal of Medical Investigation, 10(1), 105-110.
- Shehu, J., & Mokgwathi, M. M. (2007). **"A discourse analysis of the National Sport and Recreation Policy for Botswana"**. Sport, education and society, 12(2), 193-210.
- Soakr, S., El Ghamry, W., & Moawad, A. M. M. (2020). **"Role of an Active City Philosophy in Planning and Designing a Better Life"**. 5(20), 760-775.
- Tan, Tien-Chin et al. (2009). **"Sport policy in Taiwan, 1949-2008: a brief history of government involvement in sport"**. International Journal of Sport Policy, Vol. 1, No. 1, 99-111
- World Health Organization. (2016). **"Global report on urban health: Equitable healthier cities for sustainable development"**. World Health Organization. Available at: <http://www.who.int> (Accessed 28 December 2016).

- Yazdani, M. (2013). “Citizenship Sports, Indicators, Demands and Citizenship rights”. EntesharatTisa, pp 208. <https://www.gisoom.com/book/1974344/>.

